

184. Kistelek, Vasútvonaltól DNY-ra (KÖH 87107)

(Csongrád megye) Á

A Kiskunfélegyháza kistérség, Kiskunmajsa kistérség és Kistelek kistérség optikai körzethálózat építése II. ütem megnevezésű beruházás előzetes régészeti dokumentációja készítéséhez kapcsolódóan végeztünk terepbejárást a szegedi Móra Ferenc Múzeummal együttműködve, 2014. július 23-án.

A terepbejárás során a korábban már ismert régészeti lelőhelyek területét nem tudtuk bejárni. Azonban a címsorban nevezett, korábban ismeretlen régészeti lelőhelyet sikerült azonosítanunk, melyről Árpád-kori kerámiatöredéket gyűjtöttünk.

Munkatársak: Hrabák Zita, Szabados György (MNM NÖK); Kujáni Yvett és Paluch Tibor (MFM).

HARKAI ISTVÁN

185. Kistokaj, Homokbánya (Mályi–Homokbánya, Gerenda, Gerendás, Homokbánya) (KÖH 16017)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, Lt, Sza, H, Á

A Herman Ottó Múzeum a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ megbízásából előzetes régészeti dokumentáció II. fázisának készítéséhez kapcsolódóan 2014. november 17-én próbafeltárást kezdett a Kistokaj, külterület 018/16 hrsz.-on létesítendő üvegház és kiszolgáló létesítményei beruházás területén.

A próbafeltárás a címbeli lelőhelyet érintette, amely már az 1950-es évek óta ismert, és véleményünk szerint megegyezik a Gerenda, illetve Gerenda-dűlői homokbánya elnevezésű lelőhelyekkel. Az 1950-es évektől az 1970-es évek közepéig, a homokkitermelés során középső neolitikus (AVK tiszadobi csoport), késő vaskori (kelta kori) és római császárkori településmaradványokat, hun kori temetkezést, valamint egy honfoglalás kori temetőt bolygattak meg. A nagyszámú kutatás ellenére a lelőhely pontos helyzete és kiterjedése a 2000-es évek elejére feledésbe merült, mivel a betemetett homokbánya helye ekkor már nem volt azonosítható, a régi feltárásokhoz pedig nem kapcsolódtak geodéziai adatok.

Czajlik Zoltán és Tankó Károly (Eötvös Loránd Tudományegyetem) vezetésével vaskori településkutatás keretében szisztematikus terepbejárások zajlottak a térségben 2003 novemberében, melynek során a homokbánya EOVS térképen ábrázolt helyén, két területen őskori és neolitikus, a terület D-i részén pedig középkori(?) leleteket gyűjtöttek. Az Üvegház és kiszolgáló létesítményei beruházáshoz készülő előzetes régészeti dokumentáció I. fázis kapcsán Miskolczi Melinda és munkatársai (Herman Ottó Múzeum) terepbejárást végeztek 2014. február 19-én a területen, melynek alkalmával pontosították a lelőhely kiterjedését. A D-i lelőhelyrészen Árpád-kori, míg az ÉNy–DK-i irányban hosszan elnyúló lelőhelyrészen neolitikus, bronzkori, római császárkori és Árpád-kori leleteket gyűjtöttek.

Az előzetes régészeti dokumentáció II. fázis próbafeltárást megelőzően, 2014. november 11-től a Herman Ottó Múzeum munkatársai Tóth Krisztián régész, valamint Honti Szabolcs térinformatikus és Nagy Zoltán geodéta-régésztechnikus vezetésével a beruházás területéből 18 ha geofizikai felmérését végezték el. A kutatás hordozható MAGNETO® MXPDA talajmágnesség mérő műszerrel történt. A vizsgált terület Ny-i, szélső sávját kivéve mindenütt régészeti jelenségeknek tulajdonítható

mágneses anomáliák jelentek meg, mely a felszínen gyűjtött leletekkel együtt előrevetítette egy intenzív, több korszakú lelőhely meglétét szinte a teljes beruházási területen.

A próbafeltárást D-ről É felé haladva végeztük az előre ki-mért, K–Ny-i irányú kutatóárkokban (1–33. árok), 20 600 m² területen. A kutatóárkokban 759 régészeti jelenséget azonosítottunk (SNR 1–SNR 759), melyek foltjai közepes intenzitásban jelentek meg, és igen változatosak voltak. A terület D-i részén főként Árpád-kori házakat, árokrészleteket, kemencéket és gödröket fogtunk meg, míg északabbra inkább őskori (késő vaskori) és római császárkori telepjelenségeket, földbemélyített, négyszögletes épületeket, cölöphelyeket, kemencéket, gödröket találtunk. Mindkét területen előkerült továbbá néhány, feltehetően temetkezéshez köthető folt (honfoglalás kori és késő vaskori?).

Az árkok nyitásával párhuzamosan megkezdtük az előkerült régészeti jelenségek foltjainak dokumentálását, melyet azonban 2014. december 2-án, a téli csapadékos időjárás beköszöntével, *vis maior* bejelentése mellett fel kellett függesztenünk. A jelenségek feltárása már nem nyílt lehetőségünk. A 759 jelenség geodéziai bemérése elkészült, a foltleírások SNR 1–SNR 601-ig, a foltfotók SNR 1–SNR 706-ig, míg a foltrajzok SNR 1–SNR 657-ig állnak rendelkezésre.

A próbafeltárással párhuzamosan 5 ha területen műszeres leletfelderítést végzett a Múzeum megbízásából Bacskai István. Ennek alkalmával kb. 70 régészeti lelet került elő, többféle korszakból.

2015 tavaszán a *vis maior* feloldására nem került sor, a lelőhelyen a próbafeltárás nem folytatódott, mivel a beruházó elállt beruházási szándékától.

Munkatársak: Fekete László régész, Juhász Ádám, Galkó József, Gregóczki Gergő, Gyárfási József, Honti Szabolcs, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Simon József és Toronya Zsolt régész-technikusok.

HORVÁTH ANTONIA – TÓTH KRISZTIÁN – CSENGERI PIROSKA

186. Kisvarsány, Körtélyes (Gättől keletre) (KÖH 34856)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Á

A nyilvántartott lelőhelyen árvízvédelmi gát létesül, a töltés építését megelőzően az érintett területet 20–25 cm mélységben kikerkezésünket megelőzően humuszolták. A sekélyen eltávolított felső réteg alatt csak sejteni lehetett a régészeti objektumokat, a legtöbb helyen nem érte el a mezőgazdasági munkálatok által bolygatatlan altalajt, a felszínről bronzkori és Árpád-kori cserepeket, valamint obszidiánpengéket gyűjtöttünk össze.

A területre merőlegesen egy szondaárkot nyitottunk, 20–30 cm mélyen, a jelenlegi szinttől így 40–55 cm mélyen elértük a bolygatatlan altalajt. A szonda vonalába esett objektumokat bontottuk, a terület többi részét nem vizsgálhattuk, mivel a munkálatok nem követeltek nagyobb földkitermelést, s a lehetséges régészeti komplexumok fölött megfelelő védőréteget lehetett biztosítani.

A munkálatok alatt biztosított régészeti szakfelügyelet során három, egymással szuperpozícióban és/vagy kapcsolatban álló objektumot tártunk fel: egy négyzetes formájú házat (1. objektum), arra ráásott nagy méretű gödröt (2. objektum), amely az itt feltárt kemence (3. objektum) munkagödre lehetett.

A 310×300 cm-es négyzetes ház(?) alja a nyesett felszíntől számítva 38 cm mélyen értük el. Nagyjából a közepére ásták rá a 260 cm átmérőjű és 138 cm mélységű 2. gödröt, amelynek